

Met een stevige fundering krijgen alle kinderen rijke en gelijke kansen

Kinderopvang is een belangrijke schakel in de opvoeding en ontwikkeling van kinderen. Jonge kinderen brengen een groot deel van hun tijd door bij een onthaalouder of in een kinderdagverblijf. Ze worden er niet alleen maar opgevangen of verzorgd, elk kind krijgt er ook de kans om te groeien en te bloeien. De pedagogische functie krijgt meer belang en dat is goed, want de hersenen ontwikkelen zich vooral in de drie eerste levensjaren.

Ook de coronacrisis maakte het belang van kinderopvang overduidelijk. De kinderopvang bleef non-stop open en was de steun en toeverlaat voor veel gezinnen en kinderen, ook kwetsbare. Met het Via-6-akkoord krijgt de sector de erkenning die hij verdient en de middelen om de pedagogische functie verder uit te werken dankzij de aanstelling van pedagogische bachelors. Terecht, want onderzoek wijst uit dat degelijke kinderopvang langdurig positieve effecten heeft op de ontwikkeling van kinderen, tot ver in de schooltijd. Bovendien zijn deze positieve effecten het sterkst merkbaar bij kwetsbare kinderen. Kinderopvang vervult dus ook een belangrijke sociale functie.

Vroege ervaringen met impact op later

Kleine kinderen groeien als kool. Niet alleen in lengte en gewicht maar ook qua hersenomvang. Het kindergebrein maakt in de eerste drie levensjaren een enorme groeispurt. Het is dan dat de verbindingen tussen zenuwcellen worden gelegd. Geen verbindingen of maar een beperkt aantal is nefast voor de verdere ontwikkeling. Hóé de hersenen zich ontwikkelen is bij elk kind gelijk. Het tempo en het aantal verbindingen is bij elk kind anders en hangt af van de mate waarin de hersenen worden gestimuleerd. Doorslaggevend zijn de omgeving en de begeleiding. De term 'kinderverzorgster' is terecht vervangen door 'kinderbegeleider'. Het competentie-

profiel maakte sinds het nieuwe decreet en het pedagogisch raamwerk een enorme omwenteling door. Tijdens inspecties van Zorginspectie gaat de aandacht vooral naar de pedagogische kwaliteit en de zes dimensies uit het MeMoQ-project (Meten en Monitoren van de pedagogische kwaliteit (Q) van kinderopvang van baby's en peuters). Daarin ziet algemeen directeur Luc Vermeir van Lebbecke een belangrijke taak weggelegd voor het lokale bestuur: 'Kinderopvang is een kerntaak en daarom willen we initiatiefnemer zijn. Niet alleen vanwege het economische belang, maar vooral om de sociale betekenis. Voor een lokaal bestuur is het belangrijk om publieke dienstverlening voor elke leeftijdsgroep te

De term 'kinderverzorgster' is terecht vervangen door 'kinderbegeleider'. Het competentieprofiel maakte sinds het nieuwe decreet en het pedagogisch raamwerk een enorme omwenteling door.

Luc Vermeir:

‘Kinderopvang is een kerntaak en daarom willen we initiatiefnemer zijn. Voor een lokaal bestuur is het belangrijk om publieke dienstverlening voor elke leeftijdsgroep te verzekeren. Gelijke kansen voor elke burger van jong tot oud.’

verzekeren. Gelijke kansen voor elke burger van jong tot oud.’ Ook Kelly Willems, verantwoordelijke van kinderdagverblijf ‘t Kwakkeltje in Lebbeke, meent dat kinderopvang ervoor kan zorgen dat alle kinderen gelijke kansen krijgen van in het begin. ‘In ‘t Kwakkeltje komen ook kinderen uit kwetsbare gezinnen. Hun ouders bezitten soms minder tools en mogelijkheden om hun kinderen uitdaging en variatie te bieden. Voor hen is het kinderdagverblijf bijzonder waardevol.’ Zij zag de voorbije jaren heel duidelijk de verschuiving van de meer verzorgende taken naar de educatieve ondersteuning met uitdagende beweegactiviteiten, buitenspelen in de modderkeuken, interactief voorlezen, spelen met opneemd materiaal. Ze is trots op haar team dat hier vierkant achter staat.

Pedagogische kwaliteit

De pedagogische kwaliteit in de Vlaamse kinderopvang werd grondig onderzocht in de nulmeting in 2017. De resultaten brachten sterktes en zwaktes aan het licht. Voor de educatieve dimensie (actief-stimulerende begeleidershouding en taalondersteuning) is er nog groeimarge. Kinderopvang legt een stevig fundament, waarop verder gebouwd kan worden. Investeren in pedagogische kwaliteit is dus essentieel. En dat is ook wat gebeurt met de trajecten Leren op de werkvloer die het VVSG-Steunpunt Kinderopvang samen met experts organiseert. De opvangvoorzieningen van lokale besturen staan er zo niet alleen voor. Coaching op de werkvloer, actief aan de slag gaan met het hele team en zelfreflectie vormen de rode draad. Daarnaast is er ook ondersteu-

ning en uitwisseling met en tussen verantwoordelijken. Deze trajecten zijn mogelijk dankzij financiering uit het VIA4-akkoord publieke sector 2011-2015 dat werd afgesloten tussen de VVSG, de drie erkende vakbonden en de Vlaamse Regering.

In 2020 gingen zestien voorzieningen onder begeleiding van Omvorming en Speelmakers aan de slag met de dimensie educatieve ondersteuning. Elke voorziening concentreerde zich op eigen uitdagingen. Kinderdagverblijf ‘t Kwakkeltje van OCMW Lebbeke nam in 2020 deel aan het traject Leren op de werkvloer ‘Werk maken van de educatieve ondersteuning’ en koos voor actief-stimulerende begeleiding en taalondersteuning. ‘t Kwakkeltje werkt al vier jaar met de verschillende dimensies uit de MemoQ, waaronder welbevinden en betrokkenheid en diversiteit. In 2020 stond Dimensie 4, de educatieve ondersteuning, op het programma. Voor verantwoordelijke Kelly Willems kwam het traject op het ideale moment. ‘Vooral omdat input van een externe expert echt meegenomen is. De kinderbegeleiders zijn er direct in gevlogen, planden verschillende acties en bereikten vooral mooie resultaten.’ Als basis voor al deze acties vertrokken de kinderbegeleiders van een gezamenlijke visie op educatieve ondersteuning, waarbij de kinderen alle kansen krijgen om zich maximaal te ontwikkelen. Hiervoor bieden ze een prikkelende omgeving waarin elk kind uitdaging en plezier vindt op het vlak van spel, taal, motoriek, verstandelijke en sociale ontwikkeling. Professionele begeleiders ondersteunen de kinderen, stimuleren hen actief en moedigen hen aan. Op deze manier laten ze

kinderen sleutelervaringen opdoen en geven ze hun de kans om hun potentieel ten volle te ontplooiën. Zo voerde kinderbegeleider Jolien het gebruik van opneemd materiaal in. Dat zijn spullen waarvan het doel niet op voorhand vastligt. Dus geen plastic speelgoedkassa die lawaai maakt, maar wel dennenappels, flesjes, poppetjes, écht materiaal. Welk materiaal maakt niet zoveel uit. Het gaat erom dat de kinderen zelf bepalen wat ze combineren en wat ze ermee doen. Kinderbegeleider Marianne ging buiten aan de slag en zette met de hulp van enkele collega’s een modderkeuken in elkaar. Een groot succes, want zeg nu zelf: wat is er leuker dan je vuil mogen maken? Ouders kunnen de resultaten van deze en andere acties geregeld lezen in de Nieuwsbrief voor ouders.

Kapitaal voor taal

Taalkennis Nederlands is een absolute topprioriteit voor de Vlaamse regering. Taal is nodig om te participeren aan de samenleving, zowel voor ouders als voor kinderen. Positief aan taal werken geeft kinderen (en gezinnen) meer kansen in onze maatschappij. Dat is ook vertaald in de regelgeving voor kinderopvang. De pedagogische kwaliteitsprocedure vraagt enerzijds dat de kinderopvang de Nederlandse taalverwerving van elk kind stimuleert, anderzijds moet er positieve aandacht zijn voor de thuistaal. De ontwikkeling van kinderen gaat in stappen. In gevoelige periodes worden de hersenverbindingen het gemakkelijkst gelegd. Voor taalontwikkeling komt het erop aan om een kind tijdens de eerste vijf levensjaren zoveel mogelijk bloot te stellen aan rijke en gevarieerde taal. Kinderopvang van hoge

An Heirbaut:
‘Niet enkel voor de taalontwikkeling en het leesplezier is voorlezen belangrijk. Doordat kinderen bladzijden leren omslaan, stimuleer je de fysieke motoriek. Leren dat een verhaal een begin en een eind heeft, legt de basis voor begrijpend lezen later.’

kwaliteit heeft een positieve impact op de taalontwikkeling van elk kind, ongeacht de socio-economische status. Kinderopvang kan de kloof in ontwikkeling tussen kansarme en kansrijke kinderen misschien niet dichten, maar wel verkleinen. Daar hebben vooral kinderen in kansarmoede baat bij. Omdat de thuisomgeving het meest vertrouwd aanvoelt en het welbevinden er hoog is, leren jonge kinderen het vlotst in hun thuistaal. Op dat moment vinden namelijk twee grote mijlpalen in het denken plaats op het gebied van woordbesef en van grammatica. Beide vormen de basis voor het verwerven van elke taal. Goede kennis van de moedertaal is dus doorslaggevend om goed Nederlands te leren. Het verwerven van een tweede taal is geen belemmerende, maar juist een bevorderende factor. Dat moeten we altijd in het achterhoofd houden bij kinderen van wie de thuistaal niet het Nederlands is. De thuistaal verdient een volwaardige plaats en ze mag ook in de opvang zelfs versterkt worden. Bovendien levert dat ook voordelen op voor alle kinderen. In 't Kwakkeltje is de positieve aandacht voor de thuistaal nu al onderdeel van de educatieve ondersteuning. 'In het kinderdagverblijf hangt een welkomstwoord in alle opvangtalen,

naast een foto van elke medewerker,' zegt Kelly Willems. 'Dit welkombord creëert een toffe intro bij anderstalige ouders en werkt voor hen drempelverlagend om, al bij dat eerste contact, toch hun moedertaal te gebruiken. Er hangt ook een wereldkaart met alle aanwezige nationaliteiten. Als kinderen met een andere moedertaal bij ons beginnen, ligt de focus uiteraard op het Nederlands. De kinderbegeleiders verzamelen wel een aantal woorden uit de moedertaal van het kind, zodat ze die kunnen gebruiken tijdens de weweken. We ervaren echter dat deze (fonetische) woorden snel worden overgenomen door de Nederlandse versies.' Toen het traject Leren op de werkvloer begin 2021 was afgerond, voelden ze in kinderdagverblijf 't Kwakkeltje dat het thema Educatieve ondersteuning nog niet af was. Dus werkt het kinderopvangteam dit jaar verder aan Taalondersteuning. Het team is ervan overtuigd dat taal het middel bij uitstek is om kinderen op de vier ervaringsgebieden uit het pedagogisch raamwerk te stimuleren en elk kind een rijke taalstart te geven. Zo kreeg het thema Taalrijk vorm. Voor dit jaar werden er vier invalshoeken vastgelegd, die aansluiten bij de drie pijlers van een goede taalondersteuning: taal aanbieden, taal

verrijken en taal uitlokken. De eerste maanden van 2021 luidde het thema 'Taal klinkt als muziek in de oren'. Er werd klassieke muziek gespeeld. Kinderen maakten muziek met échte muziekinstrumenten en knutselden instrumenten. Er trok een fanfare door de gang. Ook de ouders werden erbij betrokken: zij mochten een playlist bezorgen, die dan werd afgespeeld in de leefgroep. Deze thuisliedjes waren heel herkenbaar voor sommige kinderen. In navolging van Sarah van Ketnet is er het wilde plan om de kinderbegeleiders kinderliedjes te laten zingen en deze op cd te zetten. Zo kunnen de kinderen de muziek van het kinderdagverblijf mee naar huis nemen. De kunstacademie van Lebbeke maakt een mooi omslag en tekeningen voor het boekje met de liedjesteeksten.

Er staat de komende maanden veel op het programma. Voor de zomer ligt de aandacht op interactief voorlezen, met handpop, via magneetbordpopjes of in een toneelstuk. Ook ouders komen voorlezen in het Nederlands en in de moedertaal. Omdat je de hele dag kunt praten, wordt taal ook gestimuleerd tijdens de momenten van verzorging, gaan slapen, wachten en eten, opruimen of het onthaal. Hiervoor laten de

kinderbegeleiders zich inspireren door de Taalbox taalstimulering voor voor-schoolse kinderopvang, ontwikkeld door het Centrum Taal en Onderwijs in opdracht van de provincie Vlaams-Brabant. Oktober zal in het teken van meertaligheid staan. Alle talen komen aan bod (in muziek en verhaaltjes), ook spreken in gebarentaal.

Kinderopvang is geen eiland

In alle acties van 't Kwakkeltje is er één constante, namelijk de samenwerking met ouders én met andere diensten of organisaties van de gemeente Lebbeke. Voor algemeen directeur Luc Vermeir loont samenwerken: 'Oorspronkelijk was de kinderopvang een OCMW-dienst, maar de ploeg slaagt er schitterend in om zeer vlot samen te werken met alle andere gemeentelijke diensten. Kinderopvang is volledig ingebed in de gemeente Lebbeke. Maandelijks vindt er een intern vrijetijdsoverleg plaats tussen kinderopvang, Huis van het Kind, sport-, jeugd-, cultuurdienst, bibliotheek en kunstacademie. Soms sluit de sociale dienst aan. Dit mondt uit in een mooie verwevenheid tussen de verschillende diensten. Projecten worden met elkaar besproken, verbanden gelegd. Elke dienst werkt prima op zich, maar ze kunnen op elkaar rekenen en weten elkaar te vinden. Ze betrekken er het bestuur bij en informeren over hun nauwe samenwerking. Elke dienst werkt schitterend en heeft

een zekere fierheid over zijn werking, wat mijzelf ook trots maakt.'

Binnen de samenwerking met de bibliotheek wordt 't Kwakkeltje actief betrokken bij de voorleesweek, het is sinds begin 2020 proefkonijn voor een leestraject van Boekstart. Medewerkers van de bibliotheek en de kinderopvang volgen de opleiding 'Inspirerende leesomgeving in de Kinderopvang' van Iedereen Leest en VCOK en bouwen samen een inspirerende voorleesomgeving zowel in de bibliotheek als in de kinderopvang. Op een kerstdrink van het kinderdagverblijf kwam de bibliotheek extra reclame maken voor het Taalpunt, waar ouders onder andere Nik-nakboekjes kunnen lenen. Dit zijn meertalige boekjes waarmee kinderen beter Nederlands kunnen leren. Een gesprek tussen een Syrische en Marokkaanse mama stimuleerde de versnelde start van het Klapsalon: een tweeweekelijkse praatgroep Nederlands voor ouders met verschillende moedertalen. De jeugdmedewerker van de gemeentelijke bibliotheek, Hanne Callewaerts, ontvangt elke leefgroep tweemaal per jaar in de bibliotheek, zodat de kinderen er op verkenning kunnen. Ze bezorgt ook boekenpakketjes en organiseert voorleesmomenten, zowel in de bibliotheek als in het kinderdagverblijf. Om ouders bij de taalondersteuning te betrekken worden zij uitgenodigd om te komen voorlezen, om materiaal of boekjes mee te bren-

gen en krijgen zij taaltips via mail of flyers, gebaseerd op de Taalposter van de VVSG.

Maar daar stopt het niet bij. Vorig jaar nam het kaboutergezin Marie en Kamiel zijn intrek in het kinderdagverblijf. Zij werden de mascottes van het thema Taalrijk en komen in beeld als er met taal wordt gewerkt. Vorig jaar breidde het kaboutergezin zelfs uit met baby Odette. An Heirbaut, diensthoofd van de bibliotheek van Lebbeke, is meter van de kabouterbaby en algemeen directeur Luc Vermeir is peter. Hij vond het een zeer origineel idee en voor An Heirbaut betekent het de bekroning van een jarenlange fijne samenwerking tussen de bibliotheek en 't Kwakkeltje. Zij vindt het heel belangrijk om van kleins af boekjes aan te bieden. 'Niet enkel voor de taalontwikkeling en om het leesplezier door te geven maar ook voor de verdere ontwikkeling. Doordat kinderen bladzijden leren omslaan, stimuleer je de fysieke motoriek. Door voor te lezen leren kinderen dat een verhaal een begin en een eind heeft, en dat legt de basis voor begrijpend lezen later. Wat je vroeg leert, leer je voor het leven. Als Boekstart-bibliotheek (voorheen Boekbaby's) zetten we hier al heel lang op in. Het testproject "Inspirerende leesomgeving in de Kinderopvang" was een mooi vervolg. Er zijn plannen om vanuit het Huis van het Kind ook een band op te bouwen met alle andere kinderopvangvoorzieningen in Lebbeke. Het meterschap was een enorme energiegelver in volle coronacrisis, want de kinderopvang en de bibliotheek waren allebei essentiële diensten die open bleven.'

Net zoals elk jaar wordt in september de verjaardag van Odette gevierd, om de ouderbetrokkenheid nog te vergroten, gebeurt het dit jaar in de buitenschoolse kinderopvang. ■

NADINE CEULEMANS IS ZAAKVOERDER-VORMINGSWERKER
OMVORMING VOF EN ELS ROBIJT IS VVSG-STAFMEDEWERKER
GROEPSOPVANG BABY'S EN PEUTERS

Met TROFEE wil het VVSG-Steunpunt Kinderopvang kinderopvanginitiatieven helpen bij hun uitdagingen, in wisselwerking met andere voorzieningen. Dankzij financiering uit het VIA4-akkoord publieke sector bestaan hiervoor de gratis trajecten *Een veerkrachtig team*, *Pedagogisch documenteren* en *Educatieve ondersteuning*, telkens onder begeleiding van experts of als een doe-het-zelf-traject. Ze zijn op 7 mei gestart. Regelmatig komen de deelnemers per thema samen om ervaringen uit te wisselen en elkaar te inspireren. Op het slotevenement in het najaar van 2022 laat iedereen het afgelegde parcours en de vorderingen van het team zien.